

Kokemuksia Etelämeren Saarilla

Kertonut V. Kilpeläinen

N OIN kolme vuotta takaperin lähti Helsingistä keväällä yhdeksänhenkinen suomalainen joukkue, suunnaten matkansa meritse Pohj.-Argentiinaan suomalaisen Mission-nimiseen siirtolaan. Matka kävi ensin Lontoon kautta Buenos Airesiin, josta jonkun aikaa kestäneen odotuksen jälkeen Argentiinan hallitus antoi joukkueelle, johon Lontoosta oli lisäksi tullut yksi mies, vapaakyydin Missioneen.

Tämän jälkeen alkoi mainittu 10-henkinen joukkue yrittää toimeentulonsa hankkimista maanviljelyksellä. Maata ostettiin tarkoitusta varten. Kuiteakin maanviljelys näytti heti alussa olevan varsin tuloksetonta, sillä maa oli hyvin köyhää ja hedelmätöntä. Joukkue köyhtyi yhä edelleen. Jo maan ostoa varten oli kaikkein tarvinnut myydä päällikään melkein kaikki vaatteensakin, jotta rahaa saatiin edes jonkun verran kokoon. Tilalla oli ostettussa kylläkin useita kirsiikkapuita ja noin viitisenkymmentä banaanipuuta, mutta pitkien matkojen ja huonojen kulkuyhteyksien tähden ei niistäkään voitu saada tarpeeksi tuloja. Maanviljelys niinkään ei kannattanut, sillä jo työkalujen ostokin vaati huomattavia rahasummia. Erään Jerba-nimisen tekasrin viljeleminen jonkun verran kannattaa, mutta kun siitäkin saa odottaa tuloksia kokonaisia viisi vuotta, niin ei pienillä määrillä voi tähänkään puuhaan ryhtyä.

Rahaa ei ole juuri kenelläkään. Ainoastaan viitisen asukaista omistaa täällä oman tilan. Kaikkialla muillakin on käytettävänä valtion maa-alueita. Täällä Mission-siirtokunnassa toimii joku suomalainen seura, joka usein järjestää illanviettoja, tarjoillen niissä viiniä, jonka vuoksi melkein jokainen illanvietto päättyy yleiseen tappeluun. Jo-

kaitaiset tappelut ovatkin aivan tavallisia, sillä järjestyksen ylläpito on täällä heikkos.

Noin kolme kuukautta kestäneen, huonolla tuloksella hoidetun maanviljelyksen jälkeen lähti osa joukkueesta hakemaan toimeentulomahdollisuuksia muilta markkinoilta. Matka suunnattiin nyt Pohjois-Argentiinassa olevaan Zaggo-nimiseen paikkaan, jossa eräällä sahalla n:o 917 järjestettiin vaeltojille työtä joksikin aikaa. Kurjat olivat ollavat mainitulla sahallakin. Ruuan saanti oli aivan keuhua. Vain kaksi kertaa viikossa sai ostaa raakaa lihaa, joka sekin kuumen ilman tähden pahentumisen estämiseksi oli leikattava ohuiksi nauhoiksi, joita sitten kuivattuina voitiin säilyttää pitemmän aikaa. Tällaisista nauhoista sekä monien viikkojen vanhoista kuivaneista leivistä keitettiin sitten soppaa.

Luonnon asettamia maanvaivoja oli erittäin runsaasti. Suurena kiusauksena olivat n.s. santa-kirput, jotka tunkeutuivat kynsien alle, tehden sinne noin herneen kokoisen pesänsä. Ja ellei näitä pesäkkeitä aikanaan poistanut, mädännyttivät ne koko kynnen pois. Käärmeistä, sisiliskoista ja sammakoista ei myöskään ollut puutetta. Kertojallemmekin sattui kerran sellainen yllätys, että aamulla ylös noustuaan huomasi vuoteensa alla makailevan seitsemän suurikokoista sammakkoa, jotka eivät kuitenkaan olleet vaarallisia. Vesi oli tuotava 45 mailin päästä. Seutuvilla oli kasvillisuutena pääasiassa kaktuksia päinvastoin kuin Missionessa, jossa taas oli läpipääsemätöntä trooppilisen alueen metsää.

Usein vallitseva kuumuus teki myös suurta tuhoa. Karjaa kuoli aivan tuhansittain. Nautaeläimet elivät näillä seuduilla viljeinä. Niitä ei

käyty lypsämässä, kuten täällä Suomessa, vaan vasikat imivät kaiken maidon. Näitä villejä nautaeläimiä pitivät hevosilla liikkuvat paimenet jonkunverran yhdessä. Asukkaat eivät saaneet ollenkaan maitoa. Seudulla juotiin esim. kahvi merimiesten tapaan mustana.

Palkat eivät myöskään olleet kehuttavat. Missionsessa saakettiin palkkaa talon ruuan ohella yksi peso, noin 45 senttiä. Zagossa oli palkka neljä pesoa, mutta ruoka oli hankittava itse.

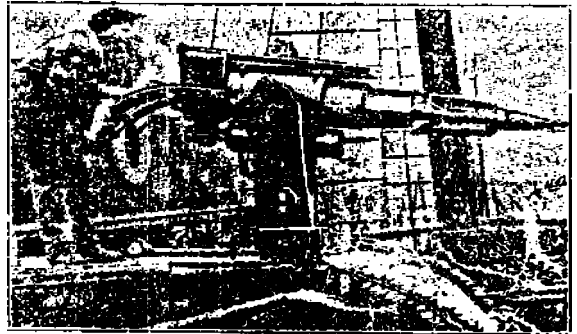
Mainitulta sahalta lähdettyään työskenteli kertoja kuuden muun suomalaisen ohella eräässä siltarakenustyössä. Senjälkeen siirtyi hän Etelä-Georgian saarelle erääseen valaanpyyntijoukkoon, jonka työskentelystä on paljon kiintoisaa kuultavaa. Etelä-Georgian saarella työskenteli Grytvikin valaanpyyntiasemalla kaikkiaan noin 350 miestä. Kuri oli kova ja elämä muuten hyvin yksitoikkoista. Valaan pyyntiin lähdetään heti päivän valjettua. Erityinen tähyistäjä asettui pyyntialukseen mastoon tarkastelemaan sieltä käsin meren ulapolta. Heti kun valas oli tullut näköpiiriin, ilmoitti tähyistäjä siitä laivan kapteenille, jonka jälkeen alus suunnattiin merellä liikkuvaa valasta kohti.

Sellaisia valaita, joita ei aikaisemmin oltu hätyytetty, voitiin lähestyä n. 50-60 jaardin päähän, jolta etäisyydeltä valasta ammuttiin erityisellä harppuunatykillä. Usein saatiin ampua montakin kertaa ennenkuin harppuuna kohtasi valaan. Heti kun harppuuna oli kohdannut maalinsa, tuli valaalle kova kiire etäännyä nopeassa tahdissa tuosta sille vaarallisesta aluksesta. Sattui usein, että suuri valas vetäisi kahden ja puolen tuuman vahvuisen kaapelin poikki. Tämän vuoksi olikin tarpeellista ampua suuriin valaisiin jopa neljäkin harppuunaa. Suurella nopeudella kiskoi haavoitettu valas laivaan yhdistettyä harppuunaa yhä etäänmälle. Täytyipä joskus tämän tähden kaapeli katkaistakin. Kun valas oli etäännytynyt tarpeeksi ja ryhtyi hiljentämään vauhtiaan, alettiin laivasta erityisten vinssien avulla hinata kaapelia takaisin laivaan. Tätä keinoa jatkettiin, kunnes valas oli täysin väsynyt. Lopulta saatiin tuo valtameren jättiläinen laivan viereen.

Tässä alkoi taas uudet toimenpiteet. Laivasta pistettiin nyt valaan kylkeen ontto putki, jota pitkin päästettiin valaan vatsaan höyryä, jonka aiheuttaman puristuksen avulla saatiin sen sisäelimet särkymään. Illalla vietiin sitten päivän saalis pyyntiaseman rannalle, jossa taas valaat kiskotaan vinssilaitteiden avulla kuivalle maalle. Tä-

mäkin työ on hyvin vaivalloista, sillä suurimmat valaat saattavat painaa toista sataa tonnia. Usein täytyi yhtä alnoata valasta vetää viiden voimakkaan vinssilaitteen avulla. Sittenkin sattui joskus kahden ja puolen tuuman vahvuinen kaapeli katkeamaan. Erään kerran kun kaapeli katkesi, iski se samalla eräättä työskentelevältä mieheltä kaikki hampaat poikki.

Senjälkeen kuin tuo jättiläismäinen saalis on saatu kiskotuksi tasaiselle rannalle, ryhtyvät miehet sen paloittelutöihin. Pysyäkseen pystyssä liukkaalla paikalla täytyy jokaisen miehen kien kannassa olla piikkejä. Paloittelutyö on hyvin ilkaista ja epämukavaa hommaa, sillä valaasta

Harpuunissa olevat väkähaarat aukeavat valaan sisällä

roiskuu kaikenlaisia jätteitä ympärille. Saalis käytetään muuten hyvin tarkoin, sillä kaikki ruuat paitsi valaan hetuleet otetaan talteen. Rasva, jota valaasta saadaan satoja pounoja, painetaan tyynyreihin säilöön. Rasvakerros saattaa noin 50:n jaardin pituisessa valaassa olla noin 18 tuuman vahvuinen. Lihaa, joka ulkomuodoltaan muistuttaa paljon nautan lihaa, ei käytetä ravinnoksi, vaan valmistetaan siitä kuona-aineita. Luusta tehdään luujauhoa.

Sitäpaitsi saadaan vielä valaan vatsasta suuret joukot pieniä äyriäisiä, jotka myöskin otetaan parempaan talteen. Löytyipä kerran erään ison emävalaan vatsasta 28 jalan mittainen valaan polkanenkin.

Mutta valaanpyynnin ohella harjoitetaan myöskin hylkeenpyyntiä, joka ei ole suinkaan vähemmän mielenkiintoista. Hylkeitä on Etelämeren saarien rantamilla varsin runsaasti. Johonkin lahden poukamaan ajetaan hylkeitä pelottamalla niitä. Senjälkeen menevät miehet veneellä, joka usein kovassa allokossa kaatuukin, ranuikolle, jossa sitten ryhtyvät saalistamaan hylkeitä. Hylkeet ovat hyvin tyhmiä. Ne eivät säikähdä täällä ihmistä ensinkään. Uroshylkeet valitaan ubreiksi, alnoas-

taan niitä tapetaan. Kun pyydystäjä lopettaa uros-hylkeen, katselee naaras aivan tyynesti täitä tapahtumaa, ollenkaan liikahtamattakaan paikaltaan. Mäsin hylje ammutaan, jonka jälkeen se paloitellaan neljään kappaleeseen, jotka sitten myöhemmin kuljeteleaan kaapeliin pujoteltuina pyyntiasemalle. Ainoastaan rasva otetaan, kun sensijaan liha jätetään lintujen saaliiksi.

Hylkeiden parvesta kuulee melkein aina hirmuisia meteliä ja ulvontaa. Usein tappelevat uroshylkeet keskenään erittäin raastasti. Ne saattavat pureksella toistensa kyljistä irti suuria rasvan kappaleita.

Meren saarilla on täällä myös suuret joukot erilaatuisia lintuja, jotka kuitenkin ovat rauhoitettut, koska niitä ei käytetä ihmisten ravinnoksi. Erikoisen huvittavia olivat ihmisiä pelkäämättömät pingviinit, jotka suurta ääntä pitäen laskettelevat vatsallaan jäisiä jyrkäniteitä. Valaanpyyntimiehet kokoilivat sekä pingviinien että myöskin lokkien muuta, joita sitten käytettiin suuressa määrin ravinnoksi.

Kalojen puutetta ei myöskään Etelämeren seutuilla voi tuntea ja kalastukseen tunostuneella voi siellä olla mukavat oltavat, sikäli kun mukavuuksia koskee kalojen saannin runsautta. Valaanpyynnissä työskentelevät miehet onkivat koloja erikoisella juksa-nimisellä, kiiltäväkärkisellä laitteella, jossa ei käytetty minkäänlaista syöttiä. Tällä laitteella kalastamista edisti vielä suuresti sekin seikka, että pyyntiaseman tienoilla oli vesi varsin kirkasta.

Työntekijöiden asema muodostui kuitenkin pitkällisen oleskelun ja työskentelyn pyörteissä täällä hyvin yksitoikkoiseksi. Tämän lieventämiseksi olivat miehet haanneet pyyntiasemalle oman elokuvateatterin, jossa pari kertaa viikossa esitettiin jotakin filmiä. Elokuvasitykset pidettiin sikäläisessä kirkossa, joka ei muuten saanut ensinkään kävijöitä. Korran oli vähäksi ajaksi tullut sinne pappi, joka kuulljakuntaa kerätäkseen tarjosi kaikille miehille oikein "pullakahvit", mutta tilanno ei ollenkaan rauuttunut entisestään.

Valaanpyyntiasemalla tarjottu ruoka oli kylläkin vaihtelevaa ja sai sitä riittävästi syödä. Ruoka oli kuitenkin suurimmaksi osaksi säilykkeitä, jotka ajan mittaan muodostuivat hyvin yksipuoliseiksi.

Koronto oli muuten erittäin ankara. Joka kiellettyä ilman pätevää syytä tai lääkärin antamaa todistusta työstä, sai maksaa sakkoa 5 pesca päivää kohden. Sateet ja rajuilmat eivät saaneet häiritä työskenteleviä. Valaanpyyntisesonkina, joka

kesti tavallisesti kahdeksan kuukautta, maksettiin miehille 120 kruunua pohjapalkkaa kuukaudessa. Sen lisäksi tuli kyllä joitakin prosentteja lisää palkkaa määrätyn työmäärän suorituksesta. Palkkaan sisältyi 10-tuntinen työpäivä kaikki pyhäpäivät mukaanluettuina. Vapaapäivänä saatiin viettä vain joulun- ja uudenvuodenpäivä.

Myöskin lalviajaksi, jolloin ei varsinaisia valaanpyyntisesonkia ollut, oli jokaisella tilaisuus jäädä työskentelemään pyyntiasemalle, kuitenkin pienemmällä palkalla kuin varsinaisen sesongin aikana.

Jäävuorien alituksesti ympäröimänä oli ilmasto hyvin kylmää ja hyvin usein satoi vettä oikein rankasti. Seuduilla oli enemmän sateita kuin poutatapäiviä.

Erikoisen aukko, josta valas vedetään laivaan.

Yksitoikkoisen elämä teki moneen erittäin masentavan vaikutuksen. Sattuipa useita sellaisiakin tapauksia, että mies menetti kokonaan järkensä, ja ryhtyi mielipuolena riehumään. Niinpä löi eräs mies, joka tuli mielipuoleksi, toveriaan pahoin kirveellä.

Vihdoin lähti kertoja tuon kolmevuotisen ja monia kokemuksia antaneen matkan jälkeen takaisin Suomeen suomalaisella "Mercator"-nimisellä höyrylaivalla, jonka kapteenin esiintyminen matkan varrella ei suinkaan ollut kiittämisen arvoista.

Mainittava on, että siitä joukkueesta, joka kolme vuotta sitten lähti kotimaansa rannoilta vierailulle maille, ovat yhtä lukuunottamatta kaikki palanneet takaisin. Kertoja huomautti lopuksi, että tämä matka oli kyllä omiaan antamaan käsitöksen, ottei ainakaan toistaiseksi ole mitään syytä kenenkään lähteä kerrotunlaiselle matkalle, ei ainakaan Argentiinaan, jossa nykyisin ovat huonot olot ja paljon työttömyyttä.